

AVRAM IANCU - 200!

Nr.10(50/octombrie 2024)

INFLUENȚAREA ÎN MASĂ - ARMA POTENȚIALĂ A VIITORULUI**General-locotenent (r) dr. Grigore Stamate**

Din timpuri străvechi, învâțații lumii au fost preocupați să influențeze, într-un fel sau altul, voința majorității. Probabil, la început, din simpla dorință de supraviețuire în raport cu vitregiile unor împrejurări, nu totdeauna favorabile. După care, în raport de interesele celor din structurile de vârf, treptat, s-a deviat de la ceea ce reprezenta un beneficiu colectiv. Și, sub noi auspicii de putere, formele de manifestare s-au amplificat continuu, diversificându-se și orientându-se, cu precădere, înspre asigurarea dominației. La început, în interiorul propriei colectivități, după care și dincolo de hotare, în perimetrul altor popoare.

Astfel, dacă este să ne reamintim de marele filozof al Antichității, învățatul grec Socrate, acesta a fost printre primii înțelepți care au înțeles puterea influențării în rândul populației și efectul indubitabil al acestei paradigme în slujba „cetății”. Că, la respectiva vreme, intenția sa nu a fost receptată favorabil și i-a adus până și moarte, asta este o altă chestiune. Una funestă, care, asociată altora, a dus la destrămarea uneia dintre marile civilizații ale lumii. Dintre toate cugetările sale, le expunem pe următoarele, ca pe un deziderat al tuturor veacurilor: „Există doar un lucru bun: știința și doar unul rău: neștiința”. Iar, „Educația este îmblânzirea unei flăcări și nu umplerea unui vas”. Oare, câți dintre cei aleși sau numiți să conducă populațiile, în istoria îndepărtată și în cea contemporană, să fi deslușit tâlcul acestei magistrale înțelepciuni?!

Dar, să revenim la tema noastră și să acceptăm că, în mod firesc și necesar – am zice noi – forma elaborată s-a extins dincolo de domeniul social, în domeniul războiului, unde – alături de componentele tradiționale – influențarea în masă a dat o altă coloratură respectivei „arte”. Astfel, printre „Metodele militare ale maestrului Sun Tzu” (vezi și articolul nostru: „Arta Războiului în acord cu Arta disimulării”), vestitul strateg militar chinez (în jurul secolului V, î.d.H.) militează pentru „victoria fără vărsare de sânge”. O victorie, care presupunea anihilarea voinței inamicului de a se angaja în luptă. Ce comporta o asemenea metodă? În primul rând, controlul exhaustiv al informațiilor și, în al doilea rând, pe o asemenea bază, dezvoltarea unor acțiuni de natură psihologică corespunzătoare. O strategie aparte, specială, care presupunea depășirea limitelor complexului militar obișnuit, în care luptătorii, tehnica și armamentul erau predominante. Că evoluția în domeniu s-a depărtat de o asemenea perspectivă este și aceasta o problemă cauzată nu neapărat de lipsa de perseverență în materie, ci de neîncrederea unora într-o asemenea „forță”; iar, în zilele noastre, de interesul mai-marilor lumii de îmbogățire pe seama descărcării armamentelor, munițiilor și tehnicii perimate și asigurarea de noi piețe de desfacere pentru modernizările de ultimă generație. În rest, slogane și manipulări desuete. Nu mă îndoiesc însă că există destui creduli și propagandiști, care se lasă aburiți de instaurarea nu știu cărei democrații și asigurarea respectării drepturilor omului.

Ar fi multe de spus și din punctul acesta de vedere, iar un tratat în materie ar fi binevenit, însă cum nu vrem să ne cantonăm la nivelul respectiv – cu îngăduința cititorilor noștri, pe ale căror cunoștințe mizăm – încercăm să facem un salt peste istorie și să ne apropiem, cât mai mult, de contemporaneitate, chiar dacă multe dintre inițiativele și strădaniile în materie s-au difuzat în negura vremurilor, fără să aibă un impact major asupra societăților, ca și asupra modalităților de prevenire și soluționarea a conflictelor.

„Timp de peste două secole nu s-a schimbat aproape nimic în arta războiului. Această afirmație se referă la schimbări majore, la mutații strategice care să scoată războiul din sfera tradițională a unor înfruntări pe viață și pe moarte între două armate și să-l transforme într-o artă de a impune prin orice mijloace voința, fără a distruge altceva decât centrele vitale ale inamicului. Secolul al XXI-lea, care este un secol al erei informaționale, se anunță a fi generator de mari mutații în toate domeniile, inclusiv în arta militară a prezentului și, mai ales, în cea a viitorului. Primul semnal al acestei mari schimbări îl reprezintă conceptul RMA (Revolution in Military Affairs). Acest concept a apărut în 1996 în Statele Unite ale Americii și, pe baza lui, au fost elaborate și dezvoltate programele de modernizare a Forțelor Armate americane” (sursa: General de brigadă dr. Gheorghe Văduva, Principii ale Războiului și Luptei armate, Universitatea Națională de Apărare, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Tendințe și realități, București, 2003). Dar, chiar dacă sub alte denumiri, noile concepte și aplicații au fost dezvoltat, cu succes, și în Rusia și în China, precum și în alte state cu pretenție de supremație și „binefacere” în domeniu.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.10(50/octombrie 2024)

Fiarec, s-ar pune întrebarea dacă și în România, instituțiile de specialitate ar putea dezvolta o asemenea doctrină, răspunsul putând fi rezumat astfel: poate și face pași siguri în această direcție, pentru că și la nivelul de vârf al cercetării românești s-a înțeles că, într-un eventual război extins, nu câștigă neapărat cel ce dispune de forțe superioare, ca număr, de armament și tehnică dintre cele mai avansate, ci cel care dispune de informații complete, cel care are un potențial sigur de comunicare și influențare; iar, pe o asemenea bază, are prestabilite și moduri specifice de acțiune și contracarare. Până și „Specialiștii americani subliniază că, la ora actuală, 90% dintre eforturi sunt constituite din strategii militare contra statelor (state actori) cu sisteme integrate și dense, ceea ce reflectă o gândire militară arhaică, ce datează din timpul amenințării sovietice (...) John Arquila constată: «Este ca și cum, neștiind ce să faci, faci ceea ce știi. Noi știm cum să ne comportăm față de statele-națiuni, dar nu știm cum să ne comportăm față de rețele»” (idem). Iată de ce depășirea conflictelor bine știute, de tip clasic (interese de stat contra interese de stat), implică altfel de operațiuni și strategii, total asimetrice față de cele cunoscute, în care „Fiecare scânteiere de inteligență, fiecare probă de rafinament al gândirii strategice și tactice îl poate deruta pe adversar, poate să-i afecteze grav capacitatea de luptă, să-i anihileze voința de a continua să reziste, să-i producă pierderi materiale și umane serioase, ezitare și nesiguranță, să influențeze ritmul luptei” (sursa: Vasile Popa, Tehnologie și inteligență în conflictele militare, Universitatea Națională de Apărare, același Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate). Acesta este ceea ce experții militari definesc „Războiul viitorului”.

Desigur, în viitor – cum susțin experții – amploarea conflictelor va fi supusă unor exigențe fără precedent: război geofizic (producerea de calamități naturale și catastrofe de neimaginat); economic (prin diminuarea la extrem a capacităților și capabilităților adversarului); cultural (distrugerea valorilor de toate categoriile și escamotarea adevărurilor, inclusiv istoric; cosmic (cu extinderea în spațiu a teatrelor de operații), informațional, psihologic, genetic etc. Iar, toate acestea, în mod categoric, vor asigura o altfel de fizionomie încordărilor. Și, de urmare: „Nu confruntarea armată – care va fi din ce în ce mai mult pusă sub control și mai restrânsă – se profilează ca fiind cea mai periculoasă, ci noile tipuri de confruntări, în general, diversificate, intempestive, surprinzătoare și asimetrice” (ibidem). Iar, dacă omenirea va reuși să evite cumva un război nuclear – ultimul, credem noi, în suita marilor conflagrații – ceea, de pe acum, i se pregătește lumii pământene, în perspectiva globalizării și a dominației generalizate, va depăși cele mai sumbre așteptări.

Iată de ce, la nivelul marilor academii, cu deosebire militare, al instituțiilor de cercetare psihologică și sociologică, al serviciilor de informații, s-au dezvoltat adevărate structuri de specialitate, care studiază asiduu fenomenul. Până și în România postbelică au apărut unități de profi, al căror rol – pentru cunoscători – nu mai lasă nicio posibilitate de interpretare. Căci, nu constituie niciun secret faptul că, pentru a funcționa corespunzător, oricare societatea are nevoie de o intensă relaționare. Iar, aceasta se realizează numai prin interacțiune și, nemijlocit, prin comunicare largită. O comunicare efectivă – sub impact tehnic superior (să nu oitem inteligența artificială) – asupra căreia se poate interveni oricând și, la nevoie, orienta în favoarea unor interese majore, de anvergură. De dorit, naționale (patriotice, am spune noi) și, categoric, numai în folos comunitar și umanitar. Nu numai la noi, ci în întreaga lume. Acesta „operațiune” reprezentând (în opinia noastră) dezideratul ineluctabil al celei mai avansate societăți umane. O societate sănătoasă la minte, în care oamenii – indiferent de rasă, sex și convingeri – să trăiască în pace, în liniște, în fericire și bunăstare. O lume nouă, în care războaiele, de orice tip, să rămână înscrise, pentru totdeauna, în pagini de album și în exponate de muzeu.

Probabil, multora le va părea idilică o asemenea perspectivă, dar cu atenție, voință și cultură, educație (multă educație), cu efort intelectual, cu muncă și, mai ales, cu dragoste, cu morală și credință, cu respect față de viață și natură, oricând poate deveni o realitate. Nu neapărat acolo, în paradis, ci aici, pe pământ, aici unde lupta trebuie orientată împotriva oricăror fenomene și forțe naturale neprielnice și nu între noi, oamenii.

Învățămintele rezultate din Al Doilea Război Mondial, precum și cele din conflictele din perioada postbelică, inclusiv cele din Irak, Afganistan, Siria și, recent, din Ucraina, demonstrează că Operațiile de luptă la scară mare (Large-Scale Combat Operations, în uzul NATO) se vor extinde și dincolo de rigorile războiului clasic (în care baza rezidă în forța armată și în tehnica de luptă) impunând o excedere a convenționalului, în domenii noi, inedite, cu dimensiuni interconectate. Între acestea, influențarea în masă, influențarea psihologică – acordată la posibilitățile oferite de cibernetică, de inteligența artificială – capătă o însemnătate deosebită și conferă o nouă fizionomie războiului. Iar, preocupări în acest sens

AVRAM IANCU - 200!

există, nu numai pe tărâmul marilor puteri, ci și la noi, în România, unde experți de mare clasă chiar se străduiesc să vină în întâmpinarea unei lumii vitregită de contraste și neîmplinire.

Da, există o adevărată inginerie în domeniu, una absolut socială, care dacă va fi înțeleasă și încurajată, omenirea va avea numai de câștigat. Practic, se va ajunge la acea etapă în care războiul și conflictele, așa cum le știm cu toții, să devină imposibile. Iar, dacă ar fi să privim retrospectiv, trebuie să fim de acord că față de etapa când savantul român Dimitrie Gusti încerca să treacă de la cercetarea socială la influențarea socială, ingineria socială a evoluat într-o proporție, care astăzi devansează cu câteva decenii însuși dezvoltarea societății românești.

Faptul că, în urmă cu un an, un general de brigadă dintr-un important serviciu de informații românesc „divulga” capacitățile extrasenzoriale ale tehnicii de „inginerie socială” nu a surprins decât pe necunoscătorii, care s-au grăbit să speculeze afirmațiile în fel și chip. Ca, într-un final, din aceeași neștiință, să se lase păgubași, concentrându-și atenția înspre alte domenii, în care simpla manipulare și-a aflat terenul fertil. Iar, de aci, numai de presupus.

În realitate, ceea ce ne-a destăinuit această minte luminată, cu a cărei prestație de excepție ar trebui, cu toții, să ne mândrim, o afirma și un alt specialist (civil, de astă dată), care ne asigură cu destui ani în avans, că: „Mesajele (care azi formează baza comunicării în masă – n.n.) pot modifica informația celui care o primește, dar în același timp îi pot modifica însuși comportamentul”(sursa: Ioan Drăgan, Paradigme ale comunicării de masă, Casa de editură și presă Sansa, București, 1996). Dar, așa suntem unii dintre noi (români și neromâni) cârcotași și, cel mai adesea, sufocați de personalitatea unei asemenea erudiți ne retragem în carapacea micimii intelectuale, de unde aruncăm „săgeți otrăvite”. Așa a fost dintotdeauna.

Dincolo de aspectele de ordin tehnic, ca și de proceduri, această somitate românească ne-a evidențiat clar câteva dintre caracteristicile de bază, pe care trebuie să le aibă în vedere un potențial „manipulator”, despre care niciunul dintre cei care s-au grăbit cu afirmații în contrast, voit sau nevoit, nu au amintit, în niciun fel. Adică: să fie loial țării sale, să fie atașat de legile și valorile sale fundamentale, în primul rând; după care urmau ceilalți parametri funcționali, între care pregătirea intensă de specialitate și cunoștințele în materie erau hotărâtoare.

Zilnic, prin obișnuita mass-media, devenim subiecți ai comunicării în masă (prin simplele reclame, prin fel de fel de documentare sau orice alt gen de emisiuni) și, voluntar ori involuntar, ne supunem unor influențe, ce ne afectează comportamentul social și emoțional. Aici, intervine ingineria socială, care – bine orientată și condusă – asigură ca actul de informare să se efectueze între anumite limite, să respecte necondiționat rigorile legii și să nu se transforme într-un act de influență nefastă sau chiar într-un act de putere, ceea ce nu este nicicând de dorit.

Iată de ce, independent de orice opinie, invectiv și năzdrăvănie în materie, personal nu pot decât să apreciez strădania unor asemenea slujitori de marcă ai țării și ai poporului român care, dincolo de orice presupuneri, își îndeplinesc misiunile cu un real devotament. Păi, dacă ar fi să ne luăm după ideile (evit a spune aberațiile) unora, ar însemna ca un întreg aparat special de stat să fie obstrucționat în muncă ori, mai grav, să fie desființat. Iar, pe asemenea considerente, mai toate institutele de cercetare. Omițându-se (nu vreau să spun anume) că ceea ce întreprind azi cercetătorii militari și serviciile române de informații se încadrează exact în modernizările, în perfecționările pe care însuși evoluția societății și împrejurările concrete, siguranța națională le reclamă cu atâta imperiozitate. Mă bucur că avem asemenea experți (cu deosebire, militari), care ne oferă certitudine în apărarea principiilor constituționale și conferă stabilitate națiunii. Altfel, am rămâne pentru totdeauna la cheremul dușmanilor, a căror influență ar fi de nestăvilit. Iar, de aici și până la ceea ce unii definesc ca fiind „război cognitiv” nu mai este decât un singur pas. Pentru că, dacă nu ar fi controlat și stăpânit, un asemenea mod de agresiune ar bulversa mințile majorității, fiind unanim recunoscut că un astfel de gen de „ofensivă” trece ușor dincolo de etapa dominării prin forță (războiul clasic), la etapa dominării prin manipulare (războiul, așa-zis, asimetric), mult mai la îndemâna celor care stăpânesc o asemenea „artă”.

Într-un asemenea nefericit caz, limita dinainte a apărării sau aliniamentul de atac depășește caracteristicile tactico-operative ale oricărui câmp de luptă și, invizibil, se poate extinde direct la nivelul strategic, obiectivul țintă (după caz) constituindu-l nu numai un grup sau o grupare de persoane, ci și o întreagă populație. Și, nu întâmplător, după exprimarea unui expert al NATO, noul teatru de operații, de astă dată, îl va constitui creierul sau, și mai exact, creierile umane. Iată de ce, pentru contracararea unor astfel de manifestări, efortul uman trebuie susținut și cu o apartură de înaltă performanță, una capabilă

AVRAM IANCU - 200!

Nr.10(50/octombrie 2024)

să completeze strădania expertului. Iar un asemenea surplus nu-l poate asigura decât o inginerie socială avansată, care nu este o simplă componentă hardware sau software, ci o tehnică cu totul aparte, de o capacitate desăvârșită.

Astăzi, când inteligența artificială a fost atrasă și-ntr-un asemenea perimetru de influențare, trebuie să recunoaștem că totul a luat o întorsătură neașteptată. Iar, spre satisfacția noastră – la fel ca în majoritatea statelor avansate – în România există un Centru Național Cyberint și un Centru de Instruire Cyberint, în cadrul cărora activează echipe de elită, cu experți de înaltă calificare, într-un „departament extrem de performant” (sursa: general Anton Rog, director Cyberint Center, 23 martie 2023).

Așadar, fără de nicio extrapolare, dincolo ceea ce presupune buna credință a unui asemenea serviciu, dacă se rezumă amploarea acțiunilor din sfera acestui atât de important aparat de stat la o intervenție asupra modului de votare sau mai știu eu la ce altă posibilitate, atunci chiar se depășește orice limită. Pentru că analogia între siguranța națională și inducția înspre acțiunile de tip poliție politică este nu numai neavenită, ci complet periculoasă, iar cei care au asemenea idei (libertatea de exprimare este permisă oricui) ar trebui să fie ceva mai prudenți în exprimare.

În ce ne privește – fără a eluda categoric precauțiunile, care se impun – credem că nu numai la nivelul României, ci la scara întregii planete, dezvoltarea și orientarea eforturilor în scopul general al păcii, al prosperității, al sănătății și bunei conviețuirii, prin cele mai avansate forme de influențare în masă sunt extrem de benefice. Iar dacă, prin ingineria socială, de pildă, se va reuși să se elimine complet pericolul războiului – convențional, nuclear sau de orice alt tip – pământul și, laolaltă cu acesta, omenirea, noi toți, vom avea numai de câștigat.

Da, influențarea corespunzătoare în masă, dacă este bine direcționată și efectiv supusă controlului de stat (în niciun caz de alianțe ori alte asemenea superputeri) rămâne singura armă impenetrabilă, capabilă să instaureze definitiv progresul social, stabilitatea și înțelegerea între popoare, fără de nicio pierdere umană.

Dumnezeu a înzestrat pământul cu bogății imense, inestimabile, și l-a dăruit pe om cu toate beneficiile acestei avuții, rămânând la latitudinea acestuia să le chivernisească în folos propriu. Și-atunci, de unde atâta îndârjire ca să batjocorim roadele unei Creații de o asemenea măreție?! Este loc pe această minunată planetă pentru fiecare în parte, stă în puterea noastră să ne ajutăm semenii de pretutindeni și, împreună, să muncim și să ne bucurăm frumos de rezultatele trudei comune, să fim pe deplin fericiți și să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru toate binefacerile.

Și-atunci, de unde atâta îndârjire unii contra altora?! De ce fugim de pace și liniște și vrem, cu tot dinadinsul să pierim în nu știu care război al celor care nu se mai satură de îmbibare și avuție, refuzând să accepte că, dincolo, cu toții ne vom prezenta la judecata de apoi, așa cum am venit pe lume, fără de nicio posibilitate de eschivare?! Doamne ocrotește-i pe români!